

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ADVOKAT FAOLIYATINING TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI

Xudaynazarova Uldaulet Muratovna-Berdaq

nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti

Yuridika fakulteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida advokatlik faoliyatining tashkiliy-huquqiy asoslari tahlil qilinadi. Advokat institutining huquqiy maqomi, advokatlik faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilik bazasi, advokatning huquq va majburiyatlari hamda ularning mustaqilligi masalalari ko'rib chiqiladi. Maqolada advokatlik faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan islohatlar, mavjud muommolar va ularni hal etish yo'llari haqida ham fikr yuritiladi. Shuningdek, advokatlik tashkilotlarining shakllari, ularning yurisdiksiyasi va advokatlik faoliyatini amalga oshirish tartibi keng yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: advokat, advokatlik faoliyati, advokatlar palatasi, advokatlik byurosi, yurist, himoya huquqi, advokatlik tashkilotlari, litsenziyalash, advokatlar etikasi, huquqiy islohatlar.

Advokatura – huquqiy institut bo'lib, u advokatlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi shaxslar hamda xususiy advokatlik amaliyoti bilan shug'ullanuvchi ayrim shaxslarning mustaqil, ko'ngilli, kasbiy birlashmalarini o'z ichiga oladi.

Advokatura O'zbekiston Respublikasidagi fuqarolik jamiya-tining eng muhim institutlaridan biri va huquqiy davlat tizimining elementi bo'lib, usiz jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini samarali himoyalash ilojsizdir. Advokatura vazifalari "Advokatura to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonunining 1-moddasida belgilab berilgan "Advokatura O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq O'zbekiston Respublikasi fuqarolari, ajnabiy fuqarolar, fuqaroligi bo'lmagan shaxslarga, korxonalar, muassasalar, tashkilotlarga yuridik yordam ko'rsatadi". Boshqacha aytganda, advokatura oldiga barcha jismoniy va yuridik shaxslar huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish,

odil sudlovni amalga oshirish, qonunga rioya etilishi va uning mustahkamlanishi, fuqarolarning qonunlarni aniq va soʻzsiz bajarish, boshqa shaxslar huquqlari, obroʻsi va qadriga hurmat ruhida tarbiyalashga koʻmaklashish vazifasi qoʻyilgan. Advokat nafaqat jinoyat protsessida shaxsning huquq va erkinliklarini himoya qiladi, balki fuqarolik, iqtisodiy va maʼmuriy sud ishlarini yuritishda jismoniy shaxslarning huquqlari hamda yuridik shaxslarning manfaatlarini himoya qilishda professional faoliyat bilan shugʻullanuvchi shaxs hisoblanadi. Belgilangan tartibda muomalaga layoqatsiz yoki muomala layoqati cheklangan deb topilgan, shuningdek, sudlanganlik holati tugallanmagan yoki sudlanganligi olib tashlanmagan shaxslarning advokatlik faoliyati bilan shugʻullanishiga yoʻl qoʻyilmaydi. Oʻzbekiston Respublikasida advokatlik faoliyatining tashkiliy shakllari Oʻzbekiston Respublikasining “Advokatura” toʻgʻrisidagi qonuni 4-moddasida belgilangan boʻlib, ular quyidagicha bayon qilingan:

- advokatlik byurosi;
- advokatlik firmasi;
- advokatlar hayʼati;
- yuridik maslahatxona.

Oʻzbekiston Respublikasi “Advokatura toʻgʻrisida”gi qonuniga

asosan, belgilangan tartibda litsenziya olgan shaxs oʻz advokatlik byurosini ochib, yakka tartibda advokatlik faoliyatini amalga oshirishga;

- boshqa advokatlar (shariklar) bilan advokatlik firmasi yoki aʼzolikka asoslangan advokatlar hayʼatini tuzish yoxud faoliyat koʻrsatayotgan shunday advokatlik tuzilmalaridan biriga kirishga;

- yuridik maslahatxonada ishlagan holda advokatlik faoliyatini amalga oshirishga haqli.

Advokat oʻz faoliyatini faqat bitta advokatlik tuzilmasida amalga oshira oladi.

Advokatlik byurolari, advokatlik firmalari va advokatlar hayʼatlarini roʻyxatdan oʻtkazish, shuningdek, yuridik maslahatxonalarni hisobga olish

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi belgilaydigan tartibda adliya organlari tomonidan amalga oshiriladi

Mustaqil tashkilot a‘zosi sifatida advokat advokatlik korpusi sha’ni va qadrini har tomonlama mustahkamlashi, advokatlik etikasiga faqat advokatlik majburiyatini bajarish chog‘ida emas, balki kundalik hayotda, jamiyat hayotida ham rioya etishi, ishonch bildiruvchi va butun jamiyat oldidagi o‘z axloqiy majburiyatlarini anglashi lozim. Advokatning faoliyati, avvalo, fuqarolar va yuridik shaxslarga malakali yuridik yordam ko‘rsatishdan iboratdir. Yevropa hamjamiyati mamlakatlarida “Yevropa hamjamiyati mamlakatlari advokatlari uchun umumiy qoidalar kodeksi” mavjud. 1990-yil sentabrda Nyu-Yorkda o‘tkazilgan konferensiyada Xalqaro advokatlar assotsiatsiyasi tomonidan “Xalqaro yuristlar assotsiatsiyasi yuridik kasb mustaqilligi standartlari” huquqiyhujjati qabul qilindi. Mashhur advokat M.Yu. Barshevskiy advokatlik kasbining uchta asosiy tamoyilini ajratib ko‘rsatadi: halollik, layoqatlilik va

vijdoniylik. Ular advokatlik faoliyatining turli jihatlarida namoyon bo‘ladi: ishonch bildiruvchi shaxslarga konsultatsiya berishda, sudda, boshqa ommaviy chiqishlarda, hamkasblar, sud ma‘muriyat bilan munosabatlarda, manfaatlar ziddiyati vaziyatlarida. O‘zbekiston Respublikasi Advokatlar palatasining II Konferensiyasining 2013-yil 27-sentabrdagi qarori bilan “Advokatning

kasb etikasi qoidalari” tasdiqlangan.

Advokat ishonch bildiruvchi shaxs (himoya ostidagi shaxs) tomonidan taqdim qilingan axborotni quyidagi hol-larda oshkor qilishi mumkin:

– ishonch bildiruvchi shaxs (himoya ostidagi shaxs)ning bunga roziligi, agar bunday axborotni oshkor qilish ishonch bildiruvchi shaxs (himoya ostidagi shaxs)ning manfaati yo‘lida advokatning kasbiy vazifalarini amalga oshirish uchun zarur bo‘lsa;

– ishonch bildiruvchi shaxs (himoya ostidagi shaxs) manfaati yuzasidan boshqa advokatlar bilan maslahatlashuvlar o‘tkazilganda, agar u bunday maslahatlashuvlarga e’tiroz bildirmagan bo‘lsa;

– advokat va ishonch bildiruvchi shaxs (himoya ostidagi shaxs) o'rtasidagi fuqaroviy nizoni hal qilishda o'z pozitsiya -sini asoslash yoki ishonch bildiruvchi shaxs (himoya ostidagi shaxs) ishtirok etgan harakatlarga asoslanib, advokatga

nisbatan qo'zg'atilgan intizomiy yoki jinoyat ishi bo'yicha shaxsiy himoyasini ta'minlash uchun.

Advokatura o'z missiyasini bajarish imkoniyatiga ega bo'lishi uchun u yaxlit bo'lmog'i lozim. Ajoyib advokat D.P. Vatmanning quyidagi so'zlari advokatlar o'rtasidagi o'zaro munosabatning umumiy mohiyatini yaqqol ochib beradi: "Hamkasbiga, uning shaxsiyatiga, mehnat va ijtimoiy obro'siga hurmat advokatura nomi va sha'ning qadri haqida qayg'urishni o'zining axloqiy majburiyati deb hisoblovchi har bir advokat uchun bosh qoida bo'lishi kerak. Bu – advokatlik etikasining alifbosidir. Zero, o'zaro munosabatlarda hurmat, xushmuomalalik va qat'iy boadablik ko'rsatmaydigan, suddagi kurash jarayonida do'stona birdamlik tuyg'ularini unutib qo'yadigan tashkilot boshqalardan hurmat kuta olmaydi". Mustaqillik yillarida O'zbekistonda inson huquqlari va erkin-liklarining ustuvorligi bilan sug'orilgan, xalqaro talablarga to'la javob beradigan insonparvar qonunlarning qabul qilinishi huquqiy demokratik davlat sari ulkan qadam tashlanganidan dalolatdir. Ayniqsa, aholining huquqiy tarbiyasini tubdan yaxshilash, uning huquqiy madaniyat darajasini oshirish, huquqiy ongni yuksaltirish, huquqiy axborotning keng maydonini yaratib berish huquqiy demokratik davlat barpo etishda muhim yo'nalishlardan biridir. Aholining huquqiy madaniyati va huquqiy tafakkuri darajasi oshirilmas ekan, fuqarolarning qonuniy manfaatleri buzilishi hollariga chek qo'yib bo'lmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Advokatura darslik TDYU; Toshkent-2019;
2. O'zbekiston Respublikasining "Advokatura to'g'risida"gi qonuni. 27.12.1996-yil
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida Advokatura institutini yanada isloh qilish chora tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. 01.05.2008 yil

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Advokatura institutining samaradorligini tubdan oshirish va advokatlarning mustaqilligini kengaytirish chora tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. 12.05.2018 yil

5. O'zbekiston Respublikasi 2022-2026-yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi. 28.01.2022 yil